

Írta: Weeber Judit

Bezárva

A P. családdal kolléganőmön keresztül ismerkedtem meg, aki a védőnő jelzésére kereste fel őket. A gyerekek oxigénhiánnyal születtek, sérülésük központi idegrendszeri eredetű, egész testre kiterjedő tünetegyüttes, alsó végtagi túlsúllyal. CsSK-nkon belül ez a problémakör rám tartozik, így egy közös látogatás után már én tartottam velük a kapcsolatot, amely 1994 szeptemberében kezdődött.

Szeptember 6.

Első beszélgetésünkben négyen vettünk részt: kolléganőm, P-né Aliz (kliensem), az ő keresztanyja, aki éppen látogatóban volt és én. A két ikergyerek, Pisti és Tamás a beszélgetés alatt szintén a szobában tartózkodtak, mászkáltak, az ölünkbe kéredeztek, játszottak.

Aliz nagyon vékony, szőke nő, 25 éves, de idősebbnek látszik koránál. Szakmájára nézve varrónő, de most házmesterként dolgozik abban a házban, ahol a lakásuk is van. Miután az ikrek 3 évesek lettek, állást kellett vállalnia (senki nem mondta neki, hogy kaphatna meghosszabbított GYES-t vagy ápolási díjat a gyerekek után), és ez tűnt a legkézenfekvőbb megoldásnak. Elcserélték emeleti lakásukat erre a földszintire, és vele a házmesteri teendőket is vállalták. Azóta Aliz takarítja a házat.

A gyerekek, Pisti és Tamás, ikrek. Bár már négy évesek, sem járni, sem beszélni nem tudnak, sőt nem is szobatiszták. Ennek ellenére élénk, eleven gyerekek, mindkét szobát birtokukba vették, nagy böszön másznak, mindent megnéznék, szétszednek, kipakolnak, ami a kezük ügyébe kerül. Akaratukat szótagokkal jelezni tudják, és láthatóan megértik azt, amit mondanak nekik. Ha mindkét kezüket megfogják, tudnak lépegetni, de sarkuk nincs a földön, és lábuk néha összeakad.

A lakás, ahol a négytagú család él, és ahol a beszélgetés folyik, két-szobás, földszinti, házmesteri lakás. Elég kicsi (kb. 40 m²) az alapterülete, a szobák egymásba nyílóak és sötétek. Tulajdonképpen állandóan égetni kellene a villanyt. A belső szoba a „háló”. Itt van a szülők fekhelye a galérián, a kiságyak, pedig alattuk. A gyerekek gyakran töltik az éjszakát fenn, szüleik között. „Így nyugodtabb vagyok.” – mondja anyjuk.

A szobában és a konyhában minden látogatásom alkalmával be volt kapcsolva a TV. Az asszony gyakran beszélgetésünk alatt is ezt figyelte, fél szemmel, ami engem sokszor nagyon zavart.

Aliz mesél a családról, idegesen, kapkodva, csapongóan beszél. Videót mutat a gyerekekről, egészen kicsi korukról. A keresztmamával együtt bizonygatják, hogy „ugye, teljesen egészségesnek látszanak a gyerekek; hogy örültünk nekik, az apjuk is milyen boldog volt a kisfiúk születésekor...” Koraszülés volt, hetedik hónapra, a kicsik egy hétig feküdtek az intenzív, majd egy hónapot a koraszülött osztályon, de elbocsátásukkor az orvos semmi problémát nem jelzett. Azt közölte csupán, hogy fejlődésük kicsit lassúbb lesz, mint a kilenc hónapra, egyedül született gyermekeké. (Az egészségügyiek iránt tanúsított általános bizalmatlanságuknak alighanem ez az élmény az eredete...) Az első év vége táján tűnt fel, hogy ennél többről van szó: értelmi fejlődésük és mozgásuk messze elmarad korukhoz

képest. A szülők ekkor kezdtek orvostól orvosig, fűhöz-fához szaladgálni, nem túl sok sikerrel. A Pető Intézetben is jártak, de egy hét (!) után nem mentek oda többet, mivel „nem volt javulás”. Azóta próbálkoztak még néhány dologgal (természetgyógyász, gyógytornász stb.), de egyik sem volt igazán sikeres. A kisfiúk, pedig itt vannak már négy évesen, egész nap csak a sötét szobában... Alizék nem tudják, hogy hová, kihez fordulhatnának segítségért. Kétségbe vannak esve, úgy érzik, hogy egyedül vannak problémájukkal.

Ez alatt az első találkozás alatt nem alakult ki igazán személyes kapcsolat kliensem és közöttem, a találkozás meglehetősen „hivatalosnak” tűnt, szerződés-kötés azonban történt: vállalkoztam arra, hogy igyekszem a gyerekeknek olyan intézményt találni, ahol állapotuknak megfelelő módon foglalkoznak velük.

Szeptember 13.

Második találkozásunk már sokkal kedvezőbb körülmények között zajlott le, és ennek is köszönhetően személyesebb kapcsolat kialakítására nyílt mód. Kiderült, hogy egyidősek vagyunk, és mindketten sürgősen éreztük a magázódást. Beszélgetésünk így már sokkal könnyedebben és természetesebben alakult, mint előző alkalommal.

Aliz: Hát, nem is tudom... itthon... Szóval hát nehéz, na, ugye érted?

Én: A gyerekekre gondolsz?

A.: Nem, nem csak, vagyis...

É.: Hiányzik, hogy emberek között legyél.

A.: Igen, de persze nehogy félre értsd, megvagyok itthon is, meg hát Pistike és Tomi... – végül is miattuk vagyok itthon, szükségük van rám.

E.: Szükségük van rád, de emiatt itthon is kell maradnod.

A.: Persze, mi mást lehetne. Pisti, mármint a férjem, szóval Pistinek viszont így állandóan dolgoznia kell.

É.: Te magad is nagy terhet vállalsz, ráadásul a férjedet is alig látod, hiszen neki máshol kell dolgoznia.

A.: Nem azért mondom persze, tényleg ne gondold, hogy panaszkodom, hiszen szívesen csinálom... De hát igen, nehéz néha. Tudod, olyan szépen indult az egész... Igaz, az anyósom azt mondta, vetessem el a gyereket, mert nem lesz egészséges. Szedtem a tablettát, mikor terhes maradtam. Néha úgy érzem, megátkozott... A szülés után azt mondták az orvosok, hogy minden rendben van. Sokat, szenvedtem velük: majdnem három napig vajúdtam, de utána olyan boldog voltam... Csak amikor egyévesek lettek, vagy egy kicsit korábban, úgy a 11. hónap vége felé kezdett nekem nem tetszeni a mozgásuk. Csak néztem, néztem, végül aztán így kezdődött ez az egész tortúra, rohángálás ide-oda, van-e baja a gyerekeknek, nincs-e, hát, szóval... Nehéz, na. És állandóan itthon a gyerekekkel, csak ha őket viszem, mozdulok ki szinte, meg persze a bevásárlás, apróbb dolgok, de azért csak bezárva. Főleg azóta, hogy...

É.: Azóta, hogy?

A.: Azóta, hogy a Pető Intézetből is elhoztam őket. Azt mondták, ott tudnak valamit. De nem változott semmi az állapotukon.

É.: Ez mikor volt?

A.: Úgy két éves koruk táján. Igaz, hogy csak egy hétre voltak ott, de hát azalatt is látszania kellett volna már valami változásnak, nem?

É.: Miért gondolod, hogy egy hét alatt látszania kellene a változásnak? A Pető Intézetbe általában évekig járnak a gyerekek...

A.: Hát persze, de valamit csak lehet látni egy hét alatt is, ha egy módszer valóban hatásos...

É.: Tehát szerinted az igazán hatásos módszer hamar megmutatkozik.

A.: Hát persze, miért, szerinted nem?

É.: Mintha azért ebben nem lennél egészen biztos...

A.: Nem, nem... annyi helyre vittük már őket... Még Esztergomban is voltunk Gy. Istvánnál, de az sem használt.

É.: Gy. István? Ő kicsoda?

A.: Hát egy ilyen csodadoktor. Kézzrátétellel gyógyít; rengetegen járnak hozzá.

É.: Értem. De ő sem tudott segíteni. Nagyon el lehetsz keseredve ennyi hiábavaló igyekezet után.

A.: Azért azt nem... csak nehéz.

É.: A férjeddal együtt vittétek a gyerekeket?

A.: Igen, együtt, máshogy nem is bírnám a két gyerekkel. A két babakocsit nem tudom egyedül tolni... Jó volna már egy ikerkocsi, amit a kolléganőd is megígért, hogy segít szerezni... Na szóval Pisti segít, autóval visz és hoz minket, ha messzebbre megyünk, de aztán rohan újra vissza, dolgozni.

É.: Szeretnéd, ha többet lehetnétek együtt? Vagy pedig ő itthon, te, pedig elmehetnél, kicsit kimozdulhatnál...

A.: Igen, az tényleg jó volna. De tudod, Pisti csak hétvégeken ér rá, olyankor is fáradt, legszívesebben itthon szöszmötöl. Én, pedig egész héten itthon vagyok a kisfiúkkal, hát persze, hogy menni vágyom. Múlt hétvégén is a barátnőméssel a Balatonon voltunk. Úgy élvezték a gyerekek is... Pistinek nem volt kedve jönni, itthon maradt, rendet csinált a kamrában.

É.: Más jelenti nektek a pihenést, a kikapcsolódást.

A.: Igen. Nehéz összeegyeztetni a programjainkat. Hiszen én csak akkor menetek el, ha Pisti már hazaért, hétvégeken meg általában Erikáékkel csinálunk közös programot. Pisti is kedveli őket, két hét múlva is együtt megyünk velük táncolni, négyesben, de ő mindig fáradt, annyi munkája, gondja-baja van;

É.: Nem igazán számíthatok másra, csak saját magatokra?

A.: A szüleim időnként elvállalják a gyerekeket, két hét múlva is ők lesznek velük, de hát nekik is megvan a saját életük...

É.: Nem rakhatod át a gondjaidat más vállára. Engem kicsit azért meglepett, hogy a Pető Intézetben csak egy hetet voltatok.

A.: Gondolod, hogy többet kellett volna? Annyi mindent megpróbáltunk már... És nem sikerült semmi. Pedig hát tényleg megtettünk mindent. Nem is tudom... De szegényeket nem lehet magukra hagyni.

É.: Ők tényleg rászorulnak a gondoskodásokra, szeretetekre.

A.: Hát, igen,...

É.: Nektek viszont ez néha nagyon nehéz. Neked különösen, hiszen egyedül vagy itthon sokszor. Nincs kihez szólni sem.

A.: Hát szegény Pistinek sem könnyű, persze... nem, nem is tudom.

É.: Persze?

A.: ...Hát igen. tényleg rossz sokszor. Egyedül. Bár hát egyedül sosem vagyok, csak a kisfiúkkal.

Beszélgetésünk itt elakadt. Éreztem, hogy jól esik neki beszélni, de ugyanakkor nem könnyű. Évek óta halmozódó gondok és keserőségek kerültek felszínre, jó volt végre kimondania őket, de nehéz volt megfogalmazni, egyszerre átgondolni mindazt, amiről ennyi

ideig nem volt módja senkivel igazán beszélgetni. Ezenkívül a bizalmát sem lehetett könnyű megadnia annyi rossz tapasztalat után.

Tájékoztattam még arról, amit közben sikerült megtudnom, azaz, hogy a közelükben működik egy speciális óvoda, kislétszámú csoporttal. A vezetőnővel már beszéltem is, vár minket a gyerekekkel együtt egy olyan időpontban, ami mindnyájunknak megfelel. Megállapodtunk abban, hogy egy jó hét múlva, szeptember 21-én felkeressük együtt az óvodát.

Aliz élete az elmúlt 3-4 évben gyökeresen megváltozott: olyan gondok nehezdednek rá, amiket korábban elképzelni sem tudott. Huszonegynéhány éves korában nem nagyon jut eszébe az embernek, hogy mi a teendő, ha gyerekei egy életen át rászorulnak majd, ha a róluk való gondoskodás életfeladattá válik. Nagyon nehéz elhinni és feldolgozni azt, hogy gyerekei sérültek, fogyatékosok – hogy mostani viselkedésétől függ talán egész további életük: az, hogy képesek lesznek-e önmagukat ellátni, képesek lesznek-e járni, beszélni.

Aliznak mégsem ez a jelenlegi problémája: most azzal küzd leginkább, hogy már négy éve be van zárva otthon a gyerekekkel, és kicsi az esélye a „szabadulásra”. Minden gondolata a kisfiúk és a háztartás gondjai körül forog, nincs szabadideje, amikor önmagával foglalkozhatna. Szereti a gyerekeit -de lassan úgy érzi, hogy azok börtönőrei lettek. Szereti a férjét – de lassan már csak pénzkereső automatának látja, aki biztosítja gyerekei és az ő megélhetését.

Arra vágyik, hogy megfeleljen anyai és házastársi szerepeinek (a sorrend feltétlenül ez), de ugyanakkor „normális” életet szeretne élni: munkába akar járni, emberekkel akar találkozni, szórakozni akar, öltözködni... hiszen olyan fiatal még. A probléma tehát: a „jó anya” szerep és az ún. „normális élet” összeegyeztethetlensége. Sikertelen próbálkozásai után ennek egyre kevésbé látja lehetőségét – és az elkeseredés egyre inkább rányomja bélyegét személyiségére.

Szerződésünknek megfelelően – és egyébként is – azt tartottam a legsürgősebb lépésnek, hogy az anyát „kimentsem” ebből a helyzetből. A gyerekeknek nyilvánvalóan a Pető Intézetben volna a legjobb helyük, az anya ez elől azonban mereven elzárkózott (hiszen már kipróbálták!). Ezért arra gondoltam, hogy legalább ideiglenesen a közeli gyógypedagógiai óvodába kellene őket elhelyezni, ahol szakemberek közelében lennének addig is, míg igazán jó megoldást nem találunk. Hiszen nekik is érdekük, hogy elkezdődjék a korai fejlesztés, az anyának pedig, hogy felszusszanhasson, és realitásabban tudjon gondolkodni helyzetükön, a jövőn.

Szeptember 21.

Végre sikerült egy olyan ikerkocsit szerezniük, amiben egymás előtt vannak az ülések, így a járdán parkoló autók mellett is tudnak közlekedni. Így mentünk el együtt a gyógypedagógiai óvodába. A vezetőnő kedvesen fogadott minket, nagyon szimpatikus volt, elmesélte, hogyan zajlik az óvodás élet, Alizt, pedig a gyerekekről kérdezte. Most derült ki, hogy a kisfiúk azért is különleges gondozásra szorulnak, mert időnként, minden előzetes tünet nélkül elájulnak. Ilyenkor kórházba kell velük rohanni. Szerinte lázgörcsről van szó (az ájulás után lázasodnak be). Nekem epilepsziára utaló jelenségnek tűnt. Ezt később Aliznak is elmondtam.

A srácoknak láthatólag tetszett a hely, a sok játék, a gyerekek: hamar felderítő útra indultak négykézláb, míg édesanyjuk megbeszélte a beszoktatás részleteit. Kiderült, hogy Aliz akkor is kaphat meghosszabbított GYES-t, ha a kicsik oviba járnak. Ezen kívül közgyógyellátási igazolvány és utazási támogatás is jár a gyerekeknek,

mozgáskorlátozottságuk miatt. Ha a gyerekek már óvodások, Aliznak lesz ideje ezt napközben intézni. Másnapról tehát Pisti és Tomi óvodás!

Ezután két hétig nem találkoztunk, mert betegállományban voltam. Mikor visszajöttem, üzenetet találtam, hogy kerestek, ezért felhívtam őket. Kiderült, hogy a gyerekek is náthások, nem járnak oviba, és nem is fognak. A Pető Intézethez szeretnének fordulni... Megbeszéltünk egy látogatást két nap múlva.

Október 12.

Aliz tele van keserőséggel, ömlik belőle a szó. Mindenkiben csak ellenséget lát, az orvosokról beszél, akikkel korábban kapcsolatban voltak, úgy érzi, nem értik meg sehol, senki nem segít. Nem igazán értem, hogy ez a kifakadás kinek vagy minek szól, de azt hiszem, hogy a felhalmozódott (jogos vagy kevésbé jogos) sérelmek buknak most hirtelen ki belőle.

A gyerekek már rendbejöttek. Óvodába azért nem járnak, mert Aliznak fenntartásai támadtak, nyomasztónak érzi az ottani légkört, gyerekeit, pedig jobb képességűeknek tartja, mint az ott lévöket. (Az óvónő véleménye szerint – a-kivel előzőleg telefonon már beszéltem-Pisti, aki jobb képességű, ha időben, azaz rögtön szakember kezébe kerül, kiegészítő-, Tomi, pedig foglalkoztató iskolába mehetne...) Ráadásul az odavitelük sem olyan egyszerű, mint ahogy elsőre tűnt: azt mondja, hogy nem bírja emelgetni a babakocsit, ami kb. 30 kg gyerekestül. (Az óvoda gyalog sem lenne túlságosan messze: mintegy fél óra séta a Dunaparton.) Viszont elhatározta, hogy újra megpróbálkoznak a Pető Intézettel. Úgy gondolja, hogy ott majd egy év alatt megtanulnak járni és beszélni, utána normál óvodába és iskolába mehetnének. Ezt az irreális? elképzelést még mindig az a remény táplálja, hogy minden rendbe jön majd, és egyszer el lehet felejteni az egészet, mint egy rossz álmot. Magát az ötletét, hogy a gyerekeket a Pető Intézetbe viszi, örömmel fogadom.

Október 20.

Pisti kórházban van. Néhány napja lázgörcssel vitték be. Ma már haza is jöhet, útközben, pedig bemennek a Petőbe is, érdeklődni a gyerekek óvodai elhelyezésének lehetőségéről.

A lázgörcsökkel kapcsolatban elmondom aggodalmaimat Aliznak. Ott rögtön meg is beszélünk egy időpontot az Epilepszia Centrummal (november elsejére), amikor elvihetik a gyerekeket vizsgálatra. Kérdésemre, hogy van-e szüksége segítségre a gyerekek odaviteléhez, nemleges választ ad. Aliz nyugtalan, mint elmondása szerint mindig, ha valamelyik gyereke nincs itthon. Még a házimunkákat, a takarítást, főzést is elhanyagolja, egyáltalán nincs kedve semmihez.

Október 26.

Telefonon beszélünk. Pisti újra otthon van, a Petőbe valószínűleg felveszik a kisfiúkat, november elsején kell visszamenniük.

November 2.

Tegnap nem sikerült elmenniük az Epilepszia Centrumba, mert a nagy Pisti nem ért haza az autóval a megbeszélt időpontra. Még a Petőbe is későn értek, nem a megadott időben, így érdemben nem intéztek semmit. Aliz ettől teljesen ki van borulva, iszonyúan dühös, ahogy

az előző napot meséli. Úgy érzi, hogy mindenhol csak bántják, sehol sem segítenek neki. Nem tudom elképzelni, hogy mi történhetett...

Most azt határozta el, hogy a gyerekek mellé konduktort fogad, aki napi egy órán át tornáztatná őket. Próbálok meggyőzni, hogy nem ez a járható út, a gyerekeknek közösségre volna szükségük, és rendszeres, egész napos elfoglaltságra. Megbeszéljük, hogy bemegyek a Pető Intézetbe, és kiderítem, hogy mi a teendő. Az Epilepszia Centrummal is megállapodunk egy újabb időpontban, és megegyezünk, hogy majd segíték elvinni a gyerekeket.

Másnap elmentem a Pető Intézetbe, megtudni, hogy mi is történt. Kiderült, hogy mivel P.-ék későn érkeztek, már nem találtak ott senkit, aki az óvodai felvétel ügyében igazán illetékes lett volna. A kisfiúkat ezzel együtt várakozó listára vették, mert jelenleg egyik óvodai csoportjukban sincs hely, és ígéretet tettek arra, hogy az első hely felszabadulásakor értesítik a családot, nehéz helyzetükre való tekintettel. Addig is az egyik konduktor felajánlott két időpontot, amikor a P. gyerekek bemehetnének hozzá, ő, pedig megmutatna anyjuknak néhány dolgot, amit érdemes volna otthon is gyakorolniuk.

Megtudtam azt is, hogy az Intézetnek saját busza van, amivel hozzák-viszik a gyerekeket. Tehát még a szállításuk is meg lenne oldva.

November 10.

Elmondtam Aliznak mindazt, amit megtudtam. Nincs sokkal jobb bőrben, mint előző alkalommal. Beszélgetünk, mesél a családjáról, lánykoráról, arról, hogy mennyire nem volt otthonülő típus, milyen másképpen élt akkor...

November 15.

Nagy öröm ért: Aliz telefonált, hogy a gyerekeket felvették az oviba november 21-étől, azaz jövő hétfőtől.

November 17.

Meglátogattam a családot, beszélgettünk a jövőről, az óvodáról, a nehézségekről, amelyek kezdetben jelentkezhetnek.

November 24.

Ez alkalommal Alizt nagyon vidámnak találtam. Nyugodt, mosolygós, mintha kicserélték volna. Lelkesen mesél az óvodáról: arról, hogy milyen sok játék van, milyen a gyerekek szobája, mennyire jó ott a légkör. A konduktorok szerint a kisfiúk biztosan meg fognak tanulni járni. Ő is úgy látja, hogy sokkal súlyosabb állapotú gyerekek is vannak ott (ugyanaz a tény az előző óvodával szemben a fő ellenérve volt...): akkor, pedig az övéivel biztosan el lehet érni valamit. Csak a próbaidő miatt aggódik, vajon maradhatnak-e a gyerekek? Azt is elmondja, hogy már fel is mondta házmesteri állását, a hónap végén jár le a felmondási idő. Végre dolgozni szeretne rendszeren, hat órában.

November 30.

Bár Alizzal előre egyeztettem az időpontot, nincs otthon, vásárolni ment. Nem vagyok azonban csalódott, mert így otthon találok a gyerekek édesapját, akit eddig csak hallomásból ismertem, igaz, úgy már nagyon jól.

Úgy tűnik, hogy sokkal kiegyensúlyozottabb, erősebb személyiség nem csak a feleségénél, de annál is, amit a helyzetét ismerve vártam volna. Gyerekeihez fűződő kapcsolata is sokkal természetesebb, egészségesebb, látszik, hogy ismeri őket, jelzéseiket, gesztusaikat, természetüket, tud bánni velük. Ez meglep, hiszen Aliz elmondása alapján a rengeteg munka mellett nem sokat lehet velük... Feleségével szemben is nagyon megértő és toleráns: nem azon kesereg, hogy neki magának mennyit kell dolgoznia, hanem természetesnek tartja, hogy Aliznak is szüksége van társaságra, szabadidőre, kimozdulásra otthonról – és ilyenkor neki kell helytállnia.

A kisfiúk sokkal elevebbnek, kiegyensúlyozottabbnak tűnnek, amire a papa is felhívja a figyelmemet. Ez, azt hiszem, nemcsak az óvodának tudható be (hiszen oda még csak nagyon rövid ideje járnak), hanem főleg annak, hogy – elmondása szerint – a legutóbbi „lázgörcs” alkalmával az apa botrányt csinált a kórházban, és valószínűleg ennek köszönhetően most végre rendesen kivizsgálták a gyerekeket. Azóta már be is állították a gyógyszereket – epilepszia ellen...

Úgy tűnik, az apa megoldottnak látja a gyerekek (és Aliz) problémáját a Pető-ovival. Teljesen elégedett, megnyugtatta az, amit ott látott. Az óvónők is megerősítették ebben, csak arra panaszkodtak, hogy nevetlenek a fiúk: nem fogadnak szót, nem esznek az asztalnál rendesen, nem ülnek meg a bilin, pedig ezt már meg tudják és meg is kellene csinálniuk.

December

folyamán többször elmentem P.-ékhez, de soha nem találtam otthon őket.

December 20.

Tudtam, hogy már szünet van az óvodában, így biztosra vettem, hogy otthon találok P.-éket. Valóban, a régi kép fogad: Aliz a kisfiúkat teszi éppen tisztába, és közben szidja őket, mint a bokrot, hogy már megint nem fogadnak szót, hogy mindent szétdobálnak a szobában, és verik a fejüket az ajtóba. Miután lefektette őket, kiülünk kicsit beszélgetni a konyhába. Egyszerre látom gondterhelteket, megfáradtnak – és vidámnak, felszabadultnak.

Mikor említem, hogy már többször kerestem őket, nevetve mondja, hogy az előző négy év mulasztását igyekszik bepótolni most: járja a várost, vásárol, intézkedik, régi ismerősöket látogat meg, igyekszik felújítani hajdani kapcsolatait.

Férjével elhatározták, hogy január folyamán Aliz is jogosítványt szerez, utána pedig egy autót vesznek, és Aliz is fuvarozni fog; az ötven kilónál nem nehezebb árukat ezentúl ő fogja szállítani. Azért éppen ezeket, mert a fuvarozással együtt jár a rakodás is. Meglepődöm a terven, és kérdezem is, hogy ez vajon megoldja-e azt a problémáját, hogy társaságra vágyik, hiszen a sofőrködés nem éppen erről nevezetes, no meg aztán a rakodás sem női munka, lám, az ikerkocsival is milyen nehezen boldogult. Azt feleli, hogy ő nem olyan gyenge ám, mint amilyennek látszik (?), és hogy azért ez a munka mégis csak változatosabb, mint egész nap itthon lenni. Olyasmiket mond ki, amik eddig csak a mélyben fortyoghattak: azt, hogy néha bizony idegesítik, zavarják saját gyerekei, hogy sokszor nem tudott velük mit kezdeni, mikor nem úgy viselkedtek, mint ahogyan azt ő elképzelte, s ilyenkor inkább „feladta”.

Nagyon fontosnak éreztem, hogy végre képes volt kilépni azokból az érzésekből, amelyeket a nehezített élethelyzet rákényszerített. Végre olyan dolgokra reflektált, amelyek nem a jó anya érzései – hanem a sajátjai... Nem olyanok, amilyeneknek lenniük kellene – hanem olyanok, amilyenek a valóságban.

Ez volt (eddig) utolsó találkozásunk.

A problémával, amit Aliz felkínált (sérült gyermekeinek elhelyezése), messzemenően azonosulni tudtam. Ismerem az életüket, és családjaik problémáit, van elképzelésem (és már némi tapasztalatom is) a „normális” életbe való beilleszkedési nehézségeikről, arról, hogy milyen nehezebbre esik legtöbbször még közvetlen környezetüknek, a hozzájuk legközelebb állóknak is az, hogy elfogadják őket, fogyatékoságukkal együtt, és hogy alkalmazkodjanak hozzájuk... Tapasztaltam, hogy családjaik is mennyire elszigetelődhetnek, mennyi negatív tapasztalat és ezekből eredő bizalmatlanság gyülemlik fel bennük, elsősorban éppen az egészségügyi és szociális intézményekkel és dolgozóikkal szemben...

Aliz gondja (magánya) nagyon kicsi, de nagyon is jelentős része ennek a „tünetegyüttesnek”. „Kezelése” sem képzelhető el magában, kiragadva. Ezért voltak fontosak (a konkrét intézkedések mellett) beszélgetéseink. Lényeges volt az is, hogy beleláthatott kicsit – először a gyógypedagógiai óvodában, ahonnan még elszaladt, aztán pedig a Pető Intézetben – a hasonló problémákkal küszködő szülők életébe, és így tudatosulhatott benne, hogy gondjaikkal nincsenek elszigetelve.

Kapcsolatunkban (és a család életében) úgy érzem, a katalizátor szerepét töltöttem be: azaz felgyorsítottam – vagy talán el is indítottam – egy szükségszerű folyamatot, ami így is, úgy is bekövetkezett volna. Csak éppen a „mikor” nem volt közömbös, elsősorban éppen a gyerekek szempontjából. Hosszú időn át képtelen voltam a kisfiúkén kívül más érdeket is figyelembe venni, ezért sokszor bosszantott az, amit Alizban sokáig tehetetlenségnek vagy talán még lustaságnak is véltem. Ma már nem esik őt nehezemre elfogadni: hiszen kezdem megismerni azt, ami ilyenné tette.

Nem hiszem, hogy a gyerekek elhelyezése (tehát a konkrét probléma megoldása) kapcsolatunk végét jelentené, sokkal inkább azt, hogy a tényleges munka most kezdődhetne igazán. Talán a legnehezebb feladat lesz segíteni Alizt abban, hogy kétségbeesés nélkül elfogadja, felismerje, hogy a XX. században – ahogy a férje mondta: „a műholdak korában” – is van, amin nem lehet változtatni; hogy gyermekei nem csak átmenetileg és nem valakik hibájából sérültek; és ami még fontosabb: hogy lehet mellettük őszinte érzelmekkel élni; lehet velük veszekedni, lehet rájuk haragudni, és mindezek mellett lehet őket igazán szeretni. Ebben nagy segítséget jelenthet a hasonló problémával küzdők rendszeres találkozása, egymás felé fordulása is, a segítő szakember jelenléte mellett.